

Stort grattis! – Grounded Theory 50 år

I år är det femtio år sedan metodboken *The Discovery of Grounded Theory* kom ut. Få anade då att *Grounded Theory* skulle komma att bli en av de mest använda kvalitativa metoderna inte bara inom klassiska socialvetenskapliga ämnen utan också inom ämnen som vård- och folkhälsovetenskap.

För 50 år sedan gav de två amerikanska sociologerna – Barney Glaser och Anselm Strauss – ut boken *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*. Många studsade nog till vid läsningen av den. För i den propagenderades det för ett sätt att forska som gick stick i stäv med vad många ansåg vara vetenskap. För i boken stod det:

- Formulera inga hypoteser i förväg!
- Formulera ingen problemställning i förväg!
- Utgå inte från någon teori!
- Var idérisk!
- Känn dig fri att överskrida traditionella gränser för analysmetoder, teorier och begrepp!

Budskapet var:

- Grounded Theory ger dig möjlighet att så ett frö, göra upptäckter, formulera nya fruktbara problemställningar, hypoteser och teorier genom att vara öppen inför vad som händer i ditt forskningsfält.

Den dominerande vetenskapliga metoden vid den tidpunkten var den hypotetiskt-deduktiva som innebär att man

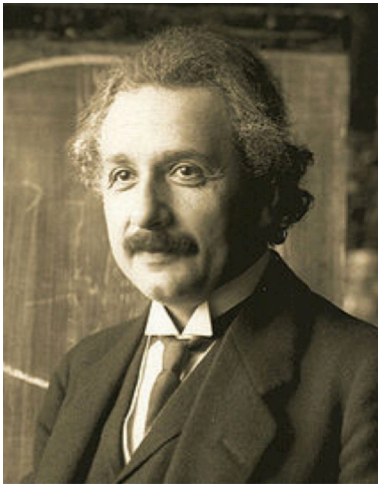
utgår från en bestämd teori och ur den härleder några centrala hypoteser vilka blir föremål för testning. Den vägen kallas också för bevisets väg.

Men Grounded Theory vänder inte ryggen åt den vägen utan förklarar att den förutsätter näring och input från upptäckens väg. Grounded Theory är en metodologi för ”upptäckens väg” – en väg som också brukar benämnas ”context of discovery”. En väg som det inte finns någon logik för. Den är till skillnad från bevisets väg – som brukar benämnas ”logic of justification” – inte styrd av strikta regler som Albert Einstein vid flera tillfällen påtalade. Han hävdade:

”Det finns inga regler som garanterar att man kommer fram till en upptäckt. Varje upptäckt innehåller ett tankebopp. Man kommer till en punkt där tänkandet går utöver erfarenheten och man kan aldrig säga hur man kom dit. De i teorin ingående begreppen uppstår ur tanken och kan betraktas som fria skapelser, vilket gör att de inte till fullo kan härledas ur våra erfarenheter”.

Det finns en logisk klyfta, sa Ein-

stein, som separerar våra erfarenheter från begreppen och de begreppsmässiga relationer, som ligger till grund för våra uttalanden. Det finns ingen formell logik och inga formella regler som vi kan använda för att utstaka den stig som leder oss från datanivå till teorinivå. Med andra ord: Upptäckstens väg kan inte underställas regler.

”There is no logical way to the discovery of these elemental laws. There is only the way of intuition, which is helped by a feeling for the order lying behind the appearance.” (Albert Einstein).

När boken *The Discovery of Grounded Theory...* kom 1967 stod det inte någon välkomstkommitté på parad. Inga som slog på trummor, blåste trumpet eller viftade med flaggor. Ledande vetenskapliga tidskrifter hade inte heller bråttom med att recensera boken.

Sociologisk Forskning recenserade den överhuvudtaget inte trots att det fanns en stark koppling mellan ”Grounded Theory” och den så kallade ”mjukdatadebatt” som ägde rum i slutet på 1960-talet och några år in på

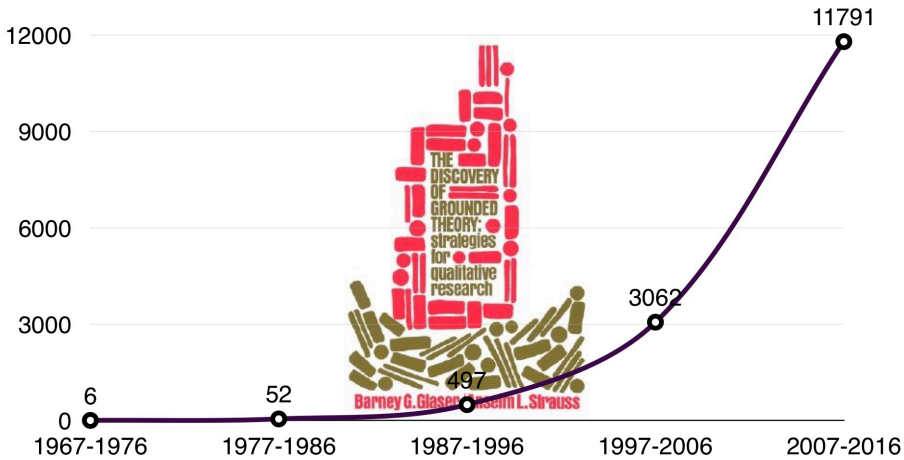
1970-talet och som den svenske sociologen Hans Zetterberg startade.

Hans Zetterberg var under en tid professor i sociologi vid Columbia-universitetet i USA och var då handledare för Glasers doktorsavhandling. Men han var också en viktig inspirationskälla för Glaser i arbetet med utvecklingen av ”Grounded Theory”. Inspiratör var också Paul Lazarsfeld som verkade vid samma universitet. Han behärskade såväl kvalitativa som kvantitativa metoder. Av Lazarsfeld lärde sig Glaser explorativ faktoranalys. Men han tog också intryck av de kvalitativa analysmetoder som Lazarsfeld och hans medförfattare gjorde i boken *Die Arbeitslosen von Marienthal*.

Boken *The Discovery of Grounded Theory...* introducerades i sociologiundervisningen i Sverige året efter utgivningen. Men det kom att dröja ända fram till 1980 innan den tog steget in i den svenska akademiska högborgen och den gjorde den med Elisabet Näsmans och Ann Lundéns doktorsavhandling ”Elevvård – till vems bästa?” Den gav på hemmaplan grönt ljus för upptäckstens väg. Efter det har det bara gått uppåt.

Få anade då att den skulle komma att bli en av de mest använda metoderna inom inte bara klassiska socialvetenskapliga ämnen utan också inom vård- och folkhälsovetenskap.

Själv kom jag i kontakt med Grounded Theory i slutet på 1960-talet. Jag minns nu inte exakt om det var på två eller tre-betygsnivån som vi läste Glaser och Strauss bok. Hur det nu än var med den saken kommer jag i alla fall ihåg att den inte gjorde något

Förekomsten av "Grounded Theory" i titel, abstract eller som nyckelord i databasen Scopus åren 1967 till 2016.

intryck på mig.

Min nästa kontakt med Grounded Theory inträffade egentligen inte förän i samband med att jag var ett läsår vid universitet i Santa Barbara i USA. Jag kom då att fördjupa mig i boken *Theoretical Sensitivity* – som är en uppföljning till *The Discovery of Grounded Theory...* Den gjorde ett starkt intryck på mig. Jag kände mig glad och upprymd.

Läsningen av den gjorde att jag på allvar började intressera mig för kvalitativ analys. Det utmynnade i att jag under 1990-talet tillsammans med kollegor gav ut några böcker om metoden.

Trots att Grounded Theory har blivit så populär finns en missuppfattning om att metoden passar enbart för kvalitativa data. Så är det inte. Det är en mönstersökande metod som kan använda sig av alla typer av data som video, texter, siffror, talade ord. "All is data", säger Glaser.

Förmodligen beror missuppfatt-

ningen på att de flesta presenterade studier uteslutande använt sig av mjuka data som till exempel data från intervjuer.

Numera är Grounded Theory en etablerad metodologi som fått stjärnstatus. Men den är missförstådd och missbrukat som Barney Glaser påpekat. Forskare vill gärna frotera sig med metoden utan att ha förstått den. Den har blivit en parfym som sprayas på artiklar för att ge dem glamour och legitimitet. Glaser är bekymrad över det tilltaget. Han har därför kommit att skilja mellan klassisk Grounded Theory och förvanskade varianter som inte gör skäl för namnet Grounded Theory.

Bengt Starrin
 Professor och krönikör
 bengt@starrin.nu